

Univerzita
Karlova

Politika správy výzkumných dat na Univerzitě Karlově

1. Preambule

Ambicí Univerzity Karlovy je, aby byl výzkum prováděný na univerzitě transparentní, replikovatelný a aby byly jeho výstupy široce dostupné a opětovně využitelné v souladu se zásadou „as open as possible, as closed as necessary“, tedy co nejotevřenější, ale uzavřená dle potřeby. Univerzita je přesvědčena, že taková praxe zvyšuje kvalitu výzkumu a je přínosem nejen pro širší vědeckou komunitu, ale také pro jednotlivé výzkumníky, neboť podporuje spolupráci a zvyšuje jejich dosah. Zpřístupňování výsledků výzkumu dále přispěje ke zvýraznění excelence univerzitního výzkumu a umožní zapojení veřejnosti.

Univerzita si uvědomuje, že výzkumná data jsou nedílnou součástí výzkumného procesu a že řádná správa výzkumných dat je nezbytná pro zajištění kvality a integrity výzkumu. Cílem univerzity je, aby její výzkumníci vytvářeli výzkumná data, která jsou spravována v souladu s principy FAIR.

2. Definice

Výzkumná data: Výzkumná data lze charakterizovat jako jakékoli informace, které byly shromážděny, pozorovány, vygenerovány nebo vytvořeny za účelem ověření či reprodukování výsledků výzkumu. Výzkumná data mohou mít různou podobu a mohou být jak digitální, tak nedigitální. Může se jednat například o dokumenty, tabulky, obrazové materiály, audio a video nahrávky, počítačové skripty, software, laboratorní deníky, vzorky a další.

Metadata: Metadata poskytují informace o jiných datech. Mohou obsahovat informace například o tom, kdo je autorem datové sady nebo kdy a kde byla data sbírána.

Principy FAIR: Principy FAIR popisují, jak by data měla být zpracována, aby byla lépe nalezitelná (**F**indable), dostupná (**A**ccessible), interoperabilní (**I**nteroperable) a opětovně využitelná (**R**eusable).

Data management plán (DMP): Data management plán (plán správy dat, DMP) je dokument, který popisuje, jaká data vznikala a jakým způsobem, obsahuje informace o jejich dostupnosti a uchování, a to jak během výzkumného projektu, tak po jeho skončení. Data management plán by měl být pravidelně aktualizován, aby reflektoval, co se s daty skutečně dělo.

Repozitář: Repozitář je digitální online úložiště pro uchování a sdílení výsledků tvůrčí činnosti (např. publikací nebo výzkumných dat).

Perzistentní identifikátor: Perzistentní (trvalý) identifikátor je prostředek sloužící k jednoznačné identifikaci jednotlivých objektů. Perzistentní identifikátory mohou být použity například pro digitální objekty (např. DOI, handle), osoby (např. ORCID, ResearcherID), organizace (např. ROR) a další entity.

Výzkumník: Pro účely této politiky zahrnuje pojem výzkumník všechny členy univerzity, tedy jak zaměstnance, tak studenty, a další spolupracující osoby, které provádí výzkum na univerzitě nebo jejím jménem.

Hlavní řešitel: Výzkumník, který má odpovědnost za celý výzkumný projekt.

3. Cíl

Cílem této politiky je specifikovat základní principy správy výzkumných dat v oblasti jejich sběru, uchování a sdílení. Dále je cílem politiky vymezit odpovědnosti univerzity a jejích výzkumníků v oblasti správy výzkumných dat. Politika rovněž uvádí informace o dostupné institucionální podpoře, kterou mohou výzkumníci využít při plnění stanovených principů. Univerzita si je vědoma rozmanitosti výzkumného prostředí a existence oborových specifíků, politika proto nenařizuje používání konkrétních nástrojů či řešení pro práci s daty. Cílem politiky je podporovat dobrou praxi při správě výzkumných dat a poskytnout výzkumníkům návod, jak při práci s daty postupovat. Politika může být doplněna fakultními směrnicemi a doporučeními, která zohledňují lokální prostředí, infrastrukturu a oborová specifika.

4. Oblast působnosti

Tato politika se vztahuje na všechny zaměstnance a studenty univerzity a spolupracující osoby a subjekty, které na univerzitě provádějí výzkum nebo poskytují podporu výzkumu. Politika se vztahuje na všechna výzkumná data bez ohledu na jejich formu.

5. Základní principy

Výzkumná data budou spravována na vysoké úrovni po celou dobu životního cyklu výzkumných dat. Výzkumníci budou vynakládat přiměřené úsilí, aby byla jejich data spravována v souladu s principy FAIR. Sběr, zpracování a sdílení dat nesmí porušovat práva duševního vlastnictví, obecné nařízení o ochraně osobních údajů (GDPR), zákon o kybernetické bezpečnosti a musí být v souladu s dalšími právními, institucionálními a smluvními požadavky.

5.1 Sběr a uchování dat

- Výzkumná data budou uložena na bezpečném místě, aby nedošlo k neoprávněnému přístupu či k jejich ztrátě, a to v souladu s [metodickými pokyny pro bezpečné nakládání s výzkumnými daty](#).
- Výzkumná data by měla být, pokud možno, doprovázena bohatými metadaty s použitím standardizovaných výrazů a měla by být uchovávána ve standardních formátech, aby se zvýšila jejich interoperabilita.
- Dochází-li k výměně osobních údajů s třetí stranou, kde je vývozcem dat Univerzita Karlova, musí být uzavřena smlouva o přenosu dat, která zajistí jejich ochranu.

- Pokud jsou do výzkumu zapojeni externí partneři, je doporučeno, aby výzkumníci uzavřeli smlouvu, která definuje práva a povinnosti zúčastněných stran, týkající se například práv duševního vlastnictví, licencování výsledků výzkumu nebo povinností v souvislosti se správou výzkumných dat.
- Výzkumníkům se doporučuje, aby ke svým výzkumným projektům připravili data management plán, který pomůže zajistit, že data jsou úplná, přesná, spolehlivá a zabezpečená. Data management plán by měl být pravidelně aktualizován, aby reflektoval, co se s daty skutečně dělo.

5.2 Dlouhodobé uchování dat

- Výzkumná data, která slouží jako podklad k publikacím, musí být uchována po dobu nejméně 10 let ode dne publikace výsledků výzkumu, aby byla zajištěna možnost ověření výsledků. Je-li nutné některá data smazat dříve, např. z důvodu smluvních závazků, je třeba uvést tuto informaci v dokumentaci. Výzkumníkům je doporučeno, aby výzkumná data uchovávali co nejdéle je to možné.
- Výzkumná data, která jsou uchována, musí být doprovázena dostatečnou dokumentací, aby mohla být snadno interpretována.

5.3 Sdílení dat

Výzkumná data by měla být široce přístupná a opětovně využitelná v souladu se zásadou „as open as possible, as closed as necessary“, tedy co nejotevřenější, ale uzavřená dle potřeby. Pokud výzkumníci svá data sdílí, měli by se řídit následujícími zásadami.

- Výzkumná data budou sdílena spolu s bohatými metadaty, která poskytnou dostatečné informace o jejich původu, aby se zvýšila jejich nalezitelnost a možnost opětovného využití.
- Metadata sdílených dat obsahují odkazy na další související výstupy a entity prostřednictvím perzistentních identifikátorů.
- Výzkumným datům by měl být přidělen perzistentní identifikátor.
- Výzkumná data by měla být sdílena prostřednictvím důvěryhodného repozitáře nebo jiné vhodné platformy, která je v daném oboru zavedena.
- V souladu s právy duševního vlastnictví by výzkumným datům měla být přidělena vhodná licence, která jasně stanoví podmínky pro jejich opětovné využití, pokud požadavky poskytovatelů financí, zákonné nebo smluvní podmínky nestanoví jinak. Je doporučeno využívat veřejné licence jako např. Creative Commons – Uveďte původ (CC BY).
- Pokud je to možné, měl by publikovaný výzkum obsahovat informace o dostupnosti podkladových výzkumných dat, např. formou prohlášení o dostupnosti dat (data availability statement).

6. Odpovědnost

Aby bylo možné tuto politiku uplatňovat, jsou odpovědnosti univerzity a jejích výzkumníků následující.

6.1 Odpovědnost výzkumníka

- Výzkumníci jsou odpovědní za správu výzkumných dat v souladu se základními principy uvedenými v této politice.
- Pokud se studenti pregraduálního a postgraduálního studia účastní výzkumu, má hlavní řešitel, školitel nebo vedoucí diplomové práce povinnost seznámit je se základními principy správy dat. Studenti mají osobní odpovědnost přispět k efektivní správě dat, se kterými pracují.
- Výzkumníci se řídí Etickým kodexem UK, obecným nařízením o ochraně osobních údajů (GDPR), zákonem o kybernetické bezpečnosti a dalšími právními, institucionálními nebo smluvními požadavky.
- Při opětovném použití nebo odkazování na datové sady musí výzkumníci zdroje řádně citovat.
- Výzkumníci si v návrzích výzkumných projektů a grantových žádostech vyčlení odpovídající prostředky na zajištění řádné správy výzkumných dat.
- Pokud výzkumníci zjistí, že nejsou schopni splnit požadavky stanovené v této politice z důvodu nedostatečné infrastruktury a podpory ze strany univerzity, měli by se obrátit na univerzitní tým podpory (researchdata@cuni.cz) či Odbor pro vědu a výzkum (veda@ruk.cuni.cz), aby získali další podporu nebo radu, jak postupovat.

6.2 Odpovědnost univerzity

- Univerzita je odpovědná za šíření informací o požadavcích na výzkumníky v souvislosti se správou výzkumných dat. Od fakult, ústavů a kateder se očekává aktivní zapojení do šíření těchto informací v rámci svých komunit.
- Univerzita poskytne vhodnou infrastrukturu a služby, které výzkumníkům umožní splnit požadavky této politiky.
- Univerzita bude poskytovat školení a metodické materiály na podporu dobré praxe při správě výzkumných dat.
- Univerzita bude poskytovat informace a poradenství v otázkách souvisejících se všemi aspekty správy výzkumných dat, včetně etiky vědecké práce, práv duševního vlastnictví nebo ochrany dat.
- Univerzita se zavazuje spolupracovat s vědeckou komunitou a diskutovat s ní o jejích potřebách v oblasti podpory a infrastruktury.

7. Podpora

Centrum pro podporu open science spravuje webové stránky (<https://openscience.cuni.cz/>), které poskytují informace o dobré praxi při správě výzkumných dat, včetně informací o FAIR datech, sběru a uchovávání dat, jejich archivaci a sdílení, jak je uvedeno v této politice.

Následující oddělení poskytují podporu při správě výzkumných dat:

- Správa výzkumných dat: Centrum pro podporu open science (researchdata@cuni.cz)
- IT podpora: Ústav výpočetní techniky (openict@cuni.cz)
- Právní podpora
 - Autorskoprávní problematika: Centrum pro podporu open science (openlaw@cuni.cz)
 - Komercializace a duševní vlastnictví: Charles University Innovations Prague a.s. (research.data@cuiip.cz)
 - Ochrana osobních údajů a další právní podpora: Právní odbor (pravni@ruk.cuni.cz)
- Etika ve výzkumu: Odbor pro vědu a výzkum (veda@ruk.cuni.cz)

Jednotlivé fakulty a ústavy mohou poskytovat další podporu, která zohledňuje oborová specifika a místní prostředí.

8. Revize dokumentu

Tato politika bude v případě potřeby změn přezkoumána a aktualizována Pracovní skupinou pro strategii výzkumných dat UK.

9. Související dokumenty

- Metodický materiál Bezpečné nakládání s výzkumnými daty: <https://hdl.handle.net/20.500.14178/1875>
- Etický kodex UK: <https://cuni.cz/UK-9490.html>